

Grup Hypatia de Debat

La teva veu compta, la teva opinió importa.

La Paradoxa de la Tolerància

**Podem evitar que es
torni contra nosaltres ?**

Què Entenem per Tolerància?

Es la capacitat o disposició d'admetre, respectar o permetre opinions, creences, comportaments o formes de vida que difereixen o entren en conflicte amb les pròpies, sense recórrer a la coerció, la violència o la prohibició.

La tolerància, però, no significa haver d'acceptar-ho tot. Té un límit quan les conductes d'una persona vulneren els drets, la dignitat o la llibertat dels altres.

Què en deien els nostres amics?

Sòcrates (470–399 a.C.):

És la figura emblemàtica de la tolerància discursiva. A través del mètode maieutic, defensava que totes les idees s'havien de sotmetre a examen i debat, sense importar com fossin d'incòmodes per a l'ordre establert.

La paradoxa socràtica: Sòcrates va ser condemnat a mort per l'Atenes democràtica sota les acusacions d'impietat i de "corrompre la joventut".

Un dels primers exemples històrics on una societat no tolera qui qüestiona els seus fonaments.

Què en deien els nostres amics?

Plató (427–347 a.C.):

A diferència de Sòcrates, Plató era més aviat intolerant respecte al pluralisme polític i religiós. A La República i Les Lleis, argumenta que per mantenir l'ordre i la meitat d'un Estat ideal, cal censurar la poesia, les idees subversives i l'ateisme, ja que poden desestabilitzar la ciutat.

Què en deien els nostres amics?

Aristòtil (384–322 a.C.):

A l'Ètica a Nicòmac, tracta la virtut de la propietat o equitat (epieikeia), que és la capacitat de flexibilitzar la llei quan la seva aplicació estricta seria injusta.

Tot i que defensava la deliberació ciutadana, la seva visió de la comunitat política estava restringida als ciutadans lliures (excloent dones, esclaus i estrangers).

Ens anem acostan a la paradoxa...

Voltaire (1694–1778) és, sens dubte, la figura central i el gran combatent de la tolerància a la Il·lustració. Si els filòsofs clàssics en parlaven des de la virtut o el pragmatisme polític, Voltaire la converteix en un imperatiu moral i racional contra el fanatisme i la intransigència religiosa. Voltaire NO era un absolutista de la tolerància. Per a Voltaire, el fanàtic és com algú amb febre o bogeria que vol imposar la seva malaltia als altres. Tolerant el fanàtic violent, es destrueix la pau dels tolerants.

Ens anem acostan a la paradoxa...

Voltaire afirmava que si una creença porta directament a cometre crims o a subvertir les lleis de la convivència, l'Estat té el dret i el deure de frenar-la.

Molt sovint se li atribueix a Voltaire la famosa frase:

"No estic d'acord amb el que dieu, però defensaré fins a la mort el vostre dret a dir-ho."

Que és una paradoxa ?

El terme ve del grec paradoxa (para: 'contra', i doxa: 'opinió' o 'creença comuna'). Per tant, és literalment alguna cosa que «va en contra de l'opinió comuna» o del sentit comú.

Una paradoxa és una afirmació o situació que sembla alhora certa i errònia, o que porta a una contradicció aparent quan la raonem fins a les últimes conseqüències.

"Estic segur que tots els presents estarem d'acord en que la tolerància és una de les grans virtuts de la nostra civilització i indispensable per a la bona convivència en societat.

Actituds com l'amplitud de mires, el respecte per les idees que s'oposen a les nostres són valors inestimables.

*Ara bé, ens hem de fer la pregunta : **La tolerancia ha de ser il·limitada?***

Així ens trobem immediatament davant del gran dilema:

On posem aquest límit?

I sobretot... qui té la legitimitat per decidir on es posa el límit, i com s'ha d'aplicar sense convertir-nos, precisament, en allò que combatem?

Aquest és el cor de la paradoxa formulada per Karl Popper, i el punt de partida de la nostra reflexió d'avui."

Origen de la Paradoxa

Karl Popper, en la seva obra **La societat oberta i els seus enemics** (1945), va formular un dels problemes filosòfics més profunds del pensament democràtic modern:

"La tolerància il·limitada condueix, inevitablement, a la desaparició de la tolerància."

Si una societat extén la tolerància fins i tot a aquells que volen destruir-la, i no es disposa a defensar-la contra la intolerància, la societat tolerant serà destruïda.

Aquesta paradoxa planteja un dilema fonamental: fins on pot arribar la tolerància sense posar en risc els propis valors que la sustenten?

Explicació de la Paradoxa

Imaginem una societat que diu:

«Hem de permetre que tothom expressi les seves idees, perquè som una societat tolerant.»

Entre aquestes idees n'hi ha algunes que rebutgen la tolerància i proposen eliminar les llibertats dels altres.

Si la societat les tolera sense cap límit, aquestes idees poden anar guanyant adeptes i, fins i tot, arribar al poder.

I aleshores podrien utilitzar les pròpies llibertats democràtiques per eliminar aquestes llibertats.

Per tant:

Tolerància absoluta → permet la intolerància → la intolerància destrueix la tolerància.

Quan s'ha d'actuar contra els intolerants?

- **Refús del diàleg racional:** Quan els intolerants es neguen a respondre amb arguments racionals i renuncien al debat.
- **Prohibició de la discussió:** Quan prohibeixen als seus seguidors escoltar els arguments dels altres per considerar-los enganyosos o prohibits.
- **Resposta mitjançant la violència:** Quan responen als arguments racionals amb la violència, les amenaces o la força física.

I aquí apareix el problema

Perqué aquest procés no ha de produir-se necessàriament mitjançant la violència ni tampoc mitjançant una victòria electoral.

De Popper a la Finestra d'Overton

Una determinada idea que inicialment és considerada inacceptable pot començar a aparèixer en converses, xarxes socials, mitjans de comunicació, discursos públics, humor, cultura popular, etc.

A poc a poc, la seva presència fa que deixi de semblar tan extraordinària. I aquí apareix la Finestra d'Overton.

El mecanisme podria esquematitzar-se així

La tolerància que inicialment permet que una idea sigui expressada pot acabar facilitant la seva normalització.

La normalització de la intolerància

Una societat pot passar de: «Això és inacceptable.» a: «Això és una opinió.» i finalment: «Això és normal.»

Sense que en cap moment s'hagi produït un episodi de violència.

I encara hi ha un altre element: l'efecte de la repetició

Una afirmació que escoltem una vegada pot semblar absurda.

Si la sentim cent vegades, pot començar a resultar-nos familiar.

I la familiaritat pot reduir el nostre rebuig inicial.

Si prohibim les idees intolerants, podem convertir-nos en intolerants.

Si les tolerem sense límits, podem contribuir a normalitzar-les.

La dimensió social és important

Pot començar amb expressions aparentment innocents:

«Només dic el que molta gent pensa.»

«No es pot parlar de segons quines coses.»

«La gent té massa privilegis.»

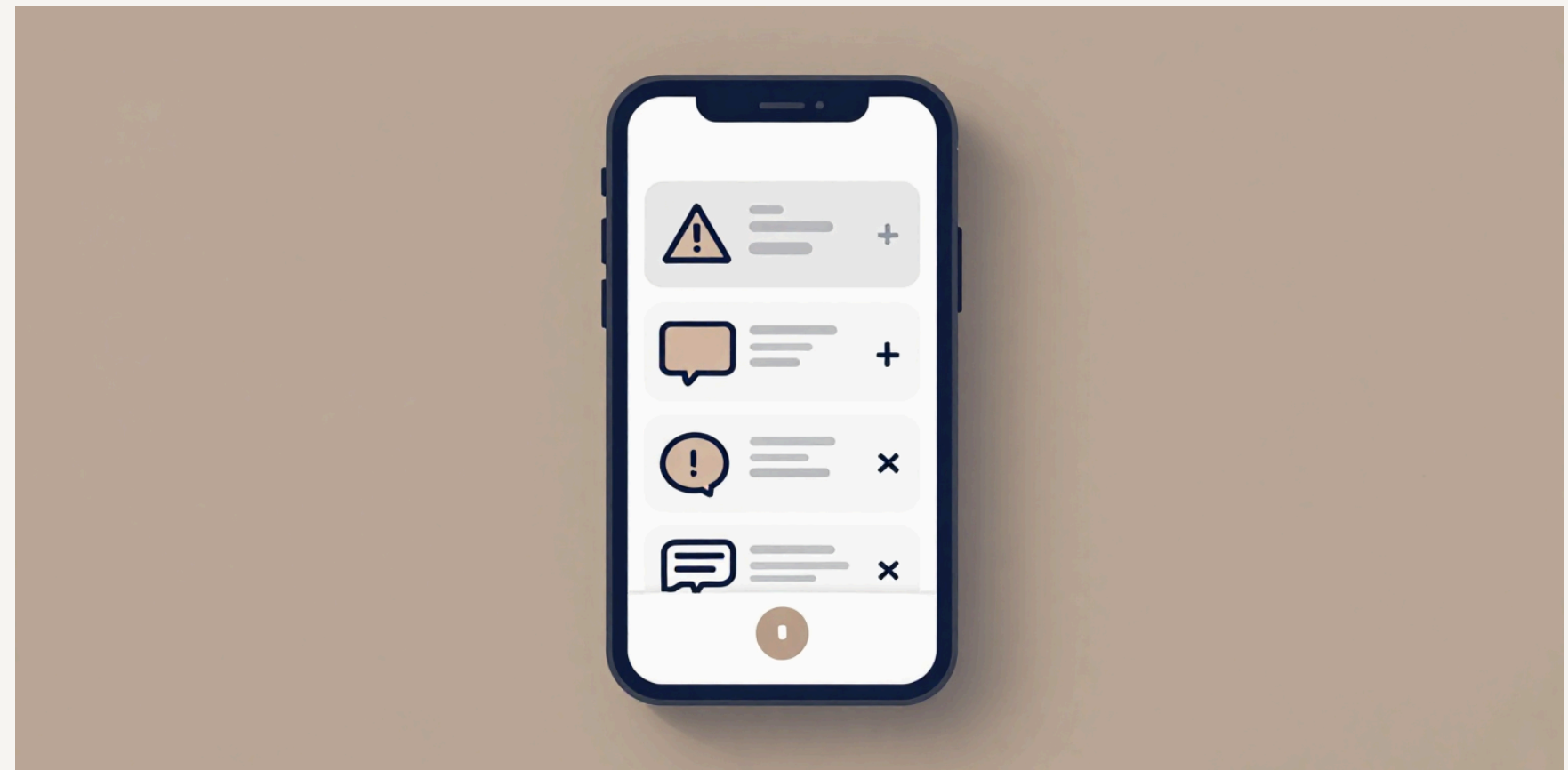
«Alguns no haurien de tenir els mateixos drets que nosaltres.»

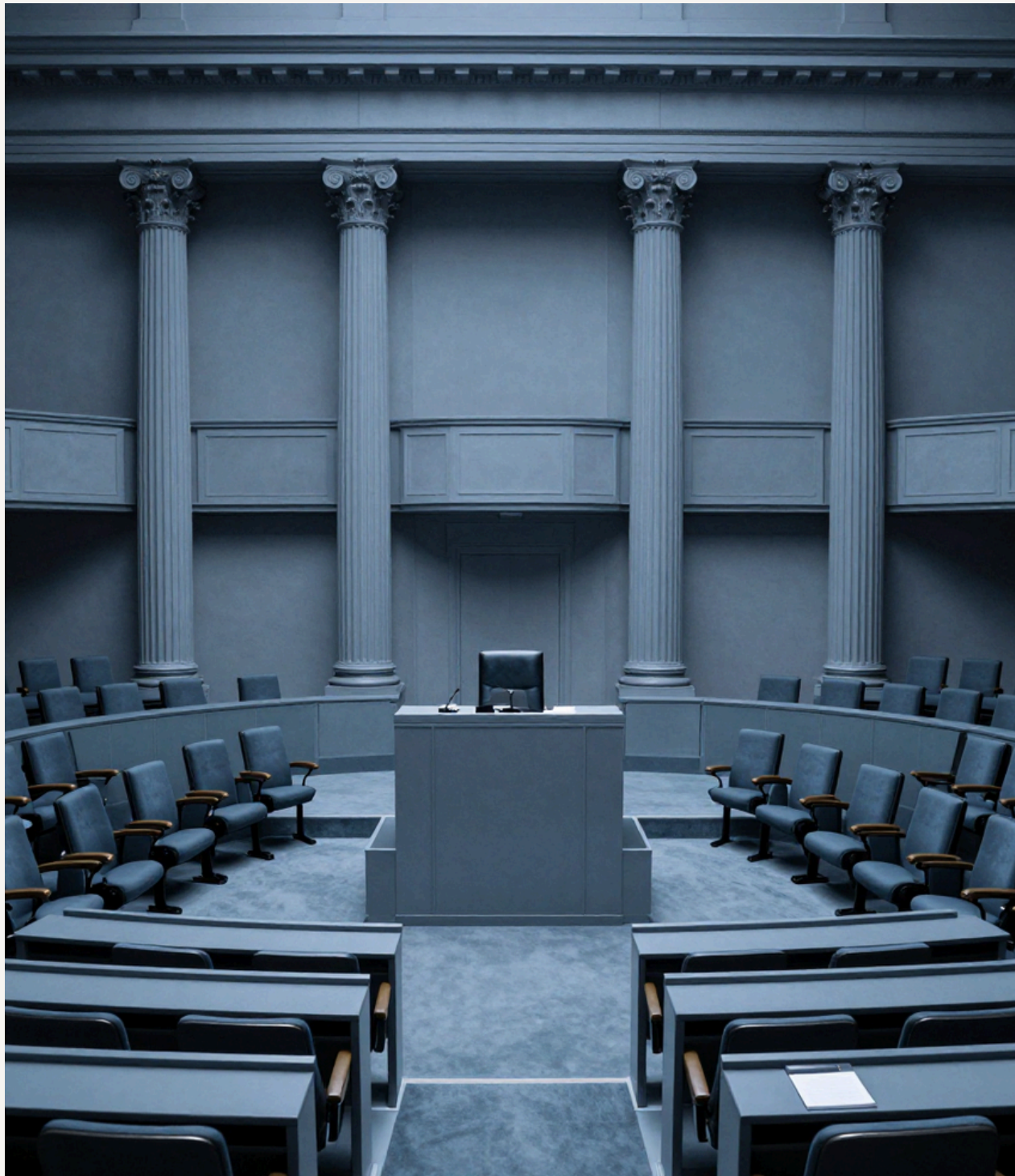
«El problema és que s'estan donant massa drets. .»

Les Xarxes Socials

Els discursos d'odi i la desinformació s'expandeixen amb rapidesa a les xarxes socials.

La moderació de continguts és una eina clau, però genera debats sobre qui decideix els límits i amb quins criteris.

Política Democràtica

Les democràcies modernes s'enfronten al dilema de permetre o prohibir discursos radicals i partits extremistes.

Mentre la llibertat d'expressió és un dret fonamental, la proliferació d'ideologies que amenacen els valors democràtics exigeix una resposta institucional clara.

Pèro de ben poc están servint els anomenats “Cordons sanitaris”

**I ARA
QUÈ FEM?**

Davant d'aquest dilema paradoxal, en què no podem prohibir les idees si no hi ha violència, ens podem trobar que, a poc a poc, se'ns vagin introduint idees intolerants fins que acabin essent acceptades socialment i que, fins i tot, puguin utilitzar les urnes per legitimar democràticament la intolerància.

**Davant de tot això, quina és la possible solució?
Com podem defensar-nos sense incórrer en la utilització
d'allò que precisament no volem?**

.....Si és que n'hi ha alguna.

A quins perills ens enfrontem?

PERILL 1

Tolerar massa la intolerància

es normalitza

- guanya adeptes
- arriba al poder
- pot acabar destruint la tolerància.

PERILL 2

Combatre la intolerància amb intolerància

censura

- persecució d'opinions
- control del discurs
- concentració de poder
- i acabem destruint nosaltres mateixos la societat oberta.

Els dos tipus d'intolerància

Intolerància Frontal o Expressa

Violència, amenaça, coerció, censura o imposició legal.

Busca un canvi o una ruptura immediata.

genera rebuig social immediat.

Resposta :Legal i coercitiva.
Policia, tribunals i codi penal

.

Intolerància Subtil o d'Erosió

Humor despectiu, prejudicis , microagressions i polarització lenta.

Va minant i desdibuixant poc a poc la convivència i l'empatia. Es disfressa de "normalitat", "opinió" o "llibertat d'expressió".

Resposta ..... ?

Intolerància frontal o expresa

La intolerància frontal o expresa és relativament fàcil de contrarestar mitjançant l'aplicació de les lleis i l'actuació de les autoritats administratives o judicials, perquè és fàcilment detectable i es manifesta d'una manera tan contundent que aquesta mateixa manifestació acostuma a aportar proves suficients per poder actuar contra ella.

Intolerància Subtil o d'Erosió

En canvi, la intolerància subtil o d'erosió és molt més difícil de combatre mitjançant els instruments legals d'una democràcia i, sovint, no es detecta ni s'hi actua fins que és massa tard.

Davant d'aquest risc, diferents organismes de la **Unió Europea**, com la **Comissió Europea** i la **Comissió de Venècia**, han desenvolupat i publicat una sèrie de recomanacions, mecanismes i actuacions orientats a prevenir l'erosió democràtica i impedir, tant com sigui possible, la progressió d'aquest tipus d'intolerància.

Vegem quines són aquestes mesures i preguntem-nos si es compleixen realment.

- Independència judicial
- Mitjans de comunicació lliures i plurals
- Transparència
- Controls sobre el poder
- Protecció de la societat civil
- Participació ciutadana
- Educació cívica
- Alfabetització mediàtica
- Transparència del finançament
- Accés a la informació
- Institucions independents

Les 10 senyals d'alarma que poden advertir d'una erosió democràtica.

1-Els jutges comencen a ser presentats com a enemics.

2-Qui controla els qui governen?

3-Els mitjans que molesten son considerats enemics.

4-Cada vegada sabem menys.

5-Qui finança realment a qui?.

6-Les institucions independents deixen de ser independents.

7-La corrupció deixa de ser excepcional.

8-La societat civil comença a quedar sense espai.

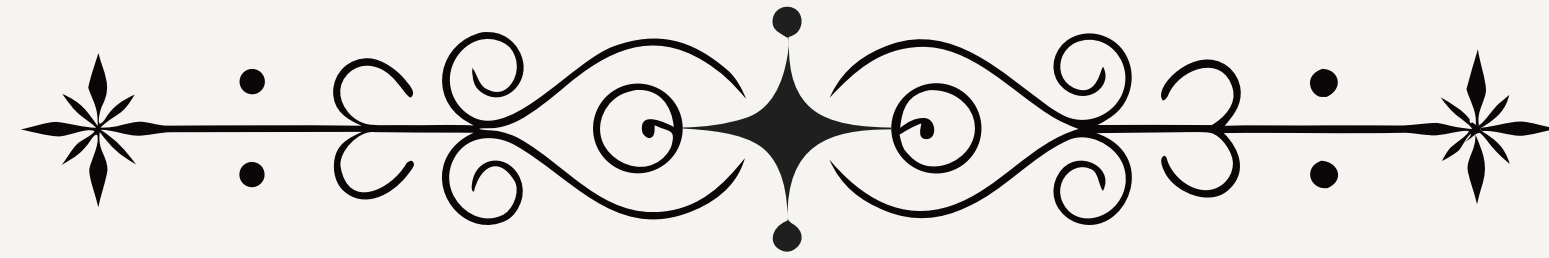
9-La ciutadania deixa de participar.

10-De sobte, allò que abans semblava inacceptable comença a semblar normal.

Però aquestes 10 senyals d'alarma poden ser atribuïdes tant a la intolerància d'erosió com a la ineptitud, la ineficàcia o la deixadesa de les democràcies actuals.

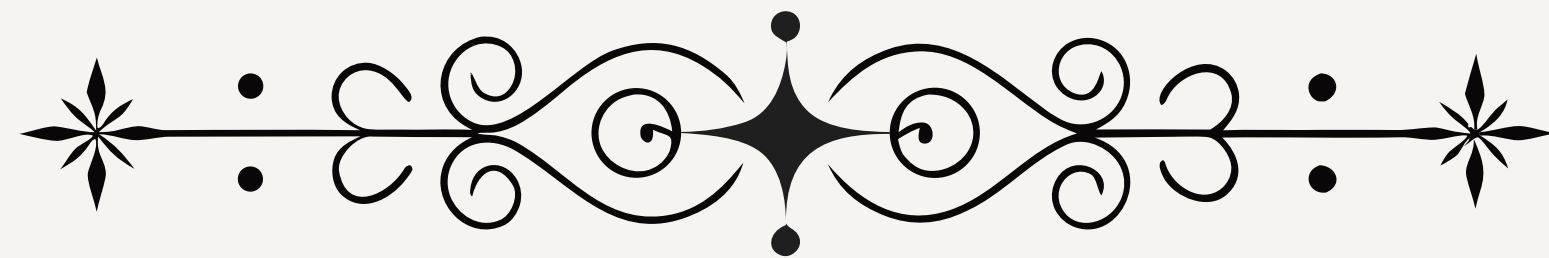
Això fa encara més difícil l'aplicació de possibles solucions, perquè quan aquestes situacions es produeixen no sempre sabem on hem de mirar ni quina n'és la causa real.

A més, aquesta mateixa circumstància pot ser aprofitada per la intolerància per atacar i desprestigiar el sistema democràtic existent i presentar-se ella mateixa com una alternativa o com la solució als problemes de la democràcia.

«La democràcia és destruïda per aquells que són intolerants amb ella, o pot arribar a destruir-se a si mateixa quan deixa de ser capaç de corregir els seus propis errors?»

LA DEMOCRÀCIA NO NOMÉS S'HA DE DEFENSAR DELS SEUS ENEMICS.
TAMBÉ HA DE SER CAPAÇ DE DEFENSAR-SE DELS SEUS PROPIS
FRACASSOS.

Fins aquí arriba arriba la presentació del tema, d'acord amb els criteris del Grup Hypatia: exposar els diferents aspectes d'una qüestió sense prendre partit i deixar que cadascú en tregui les seves pròpies conclusions.

Avui, però, m'he permès la llibertat d'afegir un apèndix, separat de la presentació, en què exposo una visió personal sobre la qüestió, perquè crec que pot contribuir a enriquir el debat.

Tot i que l'autor d'aquest apèndix sigui jo mateix, us demano que el separeu mentalment de la presentació oficial del Grup Hypatia.

Tots som fal·libles, i aquesta és simplement una reflexió personal més, oberta, com totes, a ser qüestionada i debatuda.

Davant de l'extrema complexitat i dificultat de detectar i aturar el progrés de la intolerància subtil o d'erosió, al meu entendre, l'única solució realment efectiva és l'educació. Una educació que ensenyi realment a pensar, a qüestionar i a desenvolupar criteris propis; que ensenyi bé la història i ens permeti comprendre els errors del passat; que aprofundeixi en els principis ètics personals i que ens ensenyi a interpretar i contrastar la informació amb esperit crític, al marge de les postures i els biaixos oficials.....

.....Crec que aquest és l'únic camí perquè les idees intolerants no arrelin en les persones i, per tant, no arribin a adquirir la força social necessària per prosperar.

Però, malauradament, tinc la impressió que, en l'actualitat, els models educatius i els seus programes no avancen en aquesta direcció, semblen anar més aviat en sentit contrari.

Com ja hem dit diverses vegades, davant de situacions negatives sobre les quals no tenim possibilitat d'incidir directament, ser-ne conscients constitueix el punt de partida indispensable per tal que la societat pugui arribar a corregir-les.

FI

Grup Hypatia de Debat

La teva veu compta, la teva opinió importa.